

Evropská unie
Evropský sociální fond
Operační program Zaměstnanost

Magistrát města Chomutova
Odbor sociálních věcí
Oddělení terénní sociální práce

ZPRÁVA O VÝSLEDKU ZAHRANIČNÍ PRACOVNÍ CESTY DO ŠVÉDSKA

Cesta byla uskutečněna v termínu od 11. 6. do 15. 6. 2018.

Byla realizována v rámci projektu:
**Sociální bydlení – metodická a informační podpora v oblasti sociálních agend,
CZ.03.2.63/0.0/0.0/15_017/0003539.**

Jehož jsme součástí díky projektu:
Pilotní ověření implementace systému sociálního bydlení na lokální úrovni v Chomutově,
CZ.03.2.63/0.0/0.0/16_128/0006193.

Obsah

Obsah.....	1
Stručný přehled zahraniční pracovní cesty do Švédska.....	2
Bytová situace ve Švédsku.....	3
SABO	3
Veřejné bydlení	3
Nájemné	3
Kombodům	4
Sdružení nájemníků	4
Bålsta - Håbohus.....	4
SHIS.....	4
Získání bytu.....	5
Druhy bydlení	5
Housing First.....	5
Radnice Stockholm	6
Bezdomovectví	6
Výzvy do budoucna	6
Sociální ředitelství	6
Průzkum bezdomovectví	6
Handicapovaní.....	6
Senioři.....	6
Stockholms Stadsmission – Krizové bydlení.....	7
Process Kedjan.....	7

Stručný přehled zahraniční pracovní cesty do Švédska

PONDĚLÍ 11. 6. 2018

Proběhl přesun z Chomutova na letiště do Prahy a následoval let do Stockholmu ve Švédsku. Poté přesun městskou hromadnou dopravou do hotelu. Proběhlo stručné představení všech účastníků zahraniční pracovní cesty (jak zástupci obcí, tak i MPSV ČR).

ÚTERÝ 12. 6. 2018

Ráno proběhlo setkání v sídle organizace SABO v centru Stockholmu, kde jsme získali odpovědi na základní otázky týkající se bydlení ve Švédsku. Odpoledne jsme navštívili oblast Bålsta, kde proběhla prezentace Håbohus o poskytování dostupného bydlení na úrovni obce. Dále proběhla návštěva lokality i prohlídka konkrétního bytu.

STŘEDA 13. 6. 2018

Návštěva nadace SHIS, která poskytuje dostupné bydlení pro osoby, které nemohou dosáhnout na byt na běžném trhu. Také proběhla prohlídka jednoho z bytů, které SHIS poskytuje. Přesun do kanceláře Odboru sociálních služeb města Stockholmu, kde nás informovali o implementaci přístupu Housing First v obci. Odpoledne proběhla na radnici schůzka s náměstkyní primátora města Stockholm pro sociální věci.

ČTVRTEK 14. 6. 2018

Setkání se zástupci organizace Socialstyrelsen, která se zabývá sociální prací s jednotlivými cílovými skupinami dostupného bydlení. Odpoledne proběhla schůzka v organizaci Stockholms Stadsmission, která se věnuje sociální práci a podpoře integrace osob bez domova, dlouhodobě nezaměstnaných, seniorů a rodin s dětmi. Poté nám zástupci organizace Process Kedjan představili své zkušenosti v oblasti podpory sociálního začleňování osob ve výkonu trestu a po opuštění výkonu trestu.

PÁTEK 15. 6. 2018

Přesun z hotelu na letiště ve Stockholmu. Přílet do Prahy a následně cesta do Chomutova.

Účastník zahraniční pracovní cesty za obec Chomutov

Bc. Štěpánka Hanzlíková – sociální pracovnice projektu sociálního bydlení

Bytová situace ve Švédsku

Pojem kommun je ve Švédsku označení pro celek podobný obci (v porovnání s ČR je to něco mezi okresem a obcí). V celém Švédsku se jich nachází přibližně 300. Zhruba 40 % švédské populace bydlí v trojúhelníku Stockholmu (vytyčená oblast Stockholmu a jeho okolí). Tzn. cca 4 miliony lidí a 20-25 kummunů.

Vláda zde podporuje – financuje výstavbu bytů, ale zbytek odpovědnosti mají kommuny. Samotný kommun nestaví, ale poskytuje možnosti, aby tam stavěly komunální stavební společnosti.

4 typy bydlení

- 18 % veřejné bydlení
- 19 % nájemní byty v soukromém vlastnictví
- 23 % družstevní
- 40 % vlastní bydlení

Politika bydlení – vláda stanovila cíl, postavit 250.000 bytů do roku 2020, ale počet se zvyšuje (nyní kolem 460.000 bytů do 2022), protože je v zemi velmi dobrá ekonomická situace a také nárůst obyvatelstva. Kromě nové výstavby se renovují starší stavby hl. z 60. let. Oprava proběhla již u cca 1 milionu bytů a probíhá dále.

SABO

Je to komunální společnost (něco jako a.s.). Existuje od roku 1950 a má 45 zaměstnanců. Pracuje hlavně v oblasti bydlení, ale i jako lobbingová organizace (např. v oblasti nové legislativy v souvislosti s bydlením). Mimo tyto hlavní činnosti je společnost unikátní v tom, že se zabývá i dalšími aktivitami jako např. pomoc s domácími úkoly, zasíťování prostřednictvím kurzů švédštiny aj.

Je zastřešující organizací. Její členové – společnosti mají celkem přibližně 807.000 bytů, 13.000 zaměstnanců. SABO je financována příspěvky od svých členů.

Tato společnost naráží na střet toho, že má být zisková, ale zároveň je po ní vyžadována sociální odpovědnost.

Veřejné bydlení

Je stavěno pro každého (nikoli jako sociální bydlení jen pro určité cílové skupiny). Veřejné bydlení nesmí být stigma. Cílem politiky bydlení je integrace.

Těm, co nemají na úhradu veřejného bydlení, by měl pomoci kummun. Existuje zde státní příspěvek na bydlení. Aktuálně u nich klesá počet osob, které ho potřebují. Příspěvek je nízký. Pokud někdo nemá bydlení, kummun ho musí dané osobě zajistit.

Ve veřejném bydlení nejsou kauce ani poplatky za výměnu bytu (př. za větší/menší). Případné zničení bytu či jiné obtíže řeší komise složená ze zástupců majitelů a nájemníků. Nejčastěji má nájemník možnost škodu zaplatit nebo dojde k ukončení bydlení. Pokud to nelze vyřešit u komise, jde případ k soudu.

Nájemné

Nemají zde tržní nájmy, ale ani regulované. Výše nájmu se dojednává prostřednictvím kolektivního jednání mezi majiteli staveb a sdružení nájemníků. Každý rok se projednává zvýšení nájemného v procentech. To se stanovuje na základě hodnoty využívání. Tzn., že se prostor k nájmu srovná s ostatními podobnými prostory v okolí a nesmí dojít k velkým rozdílům. Případné neshody řeší komise. Tento systém udržuje cenu i když poptávka stoupá. Nájemné je zde včetně energií i služeb.

Kombodom

Nejvyšší stavební ceny v EU – snaha o řešení prostřednictvím tzv. kombodomů. Snaží se stavební společnosti donutit stavět za určitou cenu, protože je to model domu, kde pak proběhne sériová výstavba, čímž dojde k úspoře peněz. Domy přesto plní veškeré nároky, jsou energeticky úsporné a v oblasti kvality nedochází ke kompromisům. Tyto v podstatě nízkonákladové domy vyjdou až o 25 % levněji. Zatím mají v rámci kombodomů 4.000 bytů (od r. 2012). Staví se tři typy – čtyřpatrové, osmipatrové a přízemní domy. Společnost osloví dodavatele s konkrétním cenovým limitem + různou specifikací a oni předloží své návrhy. Nemusí vybírat nejlevnější nabídku, ale nesmí být přesáhnout stanovený cenový limit a musí být udržena kvalita.

Sdružení nájemníků

Velký rozdíl oproti ČR. Mají 800 zaměstnanců a 9.000 zvolených reprezentantů. Je to demokratická organizace. Mají 1.300.000 členů, což tvoří 0,5 milionu domácností.

Působí jako celostátní organizace a pracují pro ni různí experti, ekonomové, statistici, právníci a další. Věnují se kampaním, lobují za problematické oblasti v bydlení apod. Právnícké služby nabízí svým členům bezplatně, a to včetně zastupování u soudů.

Bålsta - Håbohus

Komunální stavební společnost, která má být zisková, ale zároveň sociálně odpovědná. Kommun je 100% vlastníkem akcií této společnosti. Mají poskytovat dostupné bydlení pro všechny obyvatele kummunu. Pravidla přidělování bytů si určuje každý kummun sám. Často je to hranice příjmu (musí vydělávat určité množství finančních prostředků). Lidé, co zde žádají o bydlení a neuspějí, mohou žádat kommun a ten jim jiné bydlení musí poskytnout, př. hostel. Kommun pracuje přímo s těmito lidmi a když už mají dostatečný příjem, požádají ve společnosti o byt.

Každá komunální společnost má vlastní pořadník. V průměru se zde čeká na veřejný byt 5 let. Některé skupiny jsou zvýhodněny, např. starší obyvatelé.

Kritéria konkrétně této společnosti jsou hlavně příjem (pravidelný, který mají dostatečně dlouho, a to v určité minimální výši – minimálně 3 měsíce dozadu i dopředu) a pokud mají dluhy, tak jejich řádné splácení. Mohou si vyžádat platební historii, daňové přiznání apod.

Stát udává pravidla pro trh s byty (zákony, které je přímo či nepřímo ovlivňují). Cíl místního kummunu je nárůst obyvatel o 300 osob každý rok do 2030 a také každý rok postavit 150-200 bytů. Mají 4letý plán a na konci jeho období vyhodnocují a prezentují před volbami své výsledky. Ve zdejší politice funguje místní odpovědnost (tzn., že politický zástupce např. nemůže říct, že strana chtěla, aby to tak či onak udělal – je to na něm). Každý kummun by měl mít určité procento sociálních bytů.

SHIS

Nadace, jejíž majitel je kummun Stockholm. Překlad názvu znamená nadace pro hotelové bydlení, protože dříve zde klienti bydleli jako „v hotelu“ – jen na pár dní. Nebylo to dlouhodobé bydlení.

Jejich úkolem je poskytovat sociální bydlení pro lidi, kteří to z ekonomických či sociálních důvodů potřebují. Jejich hlavní cílová skupina jsou tedy lidé s dlouhodobými sociálními problémy. Po migrační vlně také poskytují ubytování pro uprchlíky.

Mají různě po městě 3300 bytů, z čehož 2200 je pro jejich hlavní činnost a cílovou skupinu a 1100 pro uprchlíky. V těchto bytech žije cca 5500 osob. Všechny byty patří komunální společnosti a oni je pouze pronajímají. Je zde 200 zaměstnanců, z čehož 4 lidé pracují ohledně správy budov a jinak se většinou jedná o sociální pracovníky. Jako nadace nesmí mít zisk, co zaplatí klienti za bydlení – nájemné – jde celé majitelům bytů.

Uvádějí, že přes 590.000 osob shání ve Stockholmu bydlení, ale pouze 83.000 aktivně (zbytek je ve frontě tzv. pro jistotu, ale vyloženě to nepotřebují). Přibližně 300 rodin se nachází v nejistém bydlení (krizové bydlení, hotely, hostely). Bezdomovectví zde klesá, ale navyšují se počty rodin s dětmi, seniorů a lidí s duševním onemocněním.

Získání bytu

Kritéria pro získání bytu jsou adresa Stockholmu, aktuální pro sociální službu, registrace ve frontě na bydlení a abstinence drog či léčení. Klienti se sem dostanou přes sociální služby. Ty je kontaktují a zprostředkují první kontakt s klientem. Když sem klienta posílají, vždy napíší jakousi „objednávku“ na čem by mělo být s klientem pracováno. S klienty se tvoří konkrétní plány a mohou se na pracovníky obrátit v případě potřeby. Cílem je vždy, aby klienti získali své bydlení.

Bydlení je zde poskytováno maximálně na 5 let s možností prodloužení 1+1, tzn. celkem max. 7 let. Fronta na veřejné bydlení je cca 5 let, takže v ideálním případě jde klient odtud rovnou do veřejného bydlení.

Pouze poskytují podporu, nevykonávají péči (př. nerozdávají léky). Za klientem dochází jednou týdně. Sbírají o klientovi reference, které mohou být důležité pro další nalezení bydlení. Snaží se klienty začlenit do společnosti, např. s nimi mají aktivity mimo bydlení. Mimo jiné provozují tzv. školu bydlení, kde lidi učí jak se chovat, kam volat při poruše – snaha naučit nejzákladnější věci. Při práci s klienty se jim osvědčil systém šanonů – dají klientovi šanon a zakládá se do něj např. že zaplatil nájemné a ten jasně před sebou vidí, že to má v pořádku.

Druhy bydlení

- 1.) **Bydlení bez podpory** – městská část je pošle a mají s nimi smlouvu. V tomto případě se hradí jen nájemné. Pokud nemohou zaplatit, hradí to za ně město.
- 2.) **Bydlení s podporou** – snaha pomoci se základními činnostmi v rámci bydlení, ale podpora spočívá v tom, že je to klientům ukázáno či společně vykonáváno, nikoli uděláno za ně. V bydlení s podporou se hradí nájemné a služby.
- 3.) **Nájemní bydlení** – jde o klasické nájemní byty. Bydlení je zde vždy pouze dočasně, aby klienti nasbírali dobré reference (min. 6 měsíců musí ukázat, že „umí“ bydlet).

Housing First

Nový koncept sociálního bydlení, jak pomáhat a poskytovat podporu, pocházející z Ameriky. Vychází z toho, že bydlení je základ. Je tedy důležité mít nejprve bydlení a poté lze řešit další oblasti. Není třeba nejdříve trénovat a pak až bydlet. Základní myšlenkou je, že bydlení je základní lidské právo. U tohoto systému je dle různých výzkumů průkazná úspěšnost.

Každoročně se na úrovni politiky rozhoduje, kolik bytů bude vyčleněno pro lidi bez domova, kteří to potřebují. Byty jsou rozprostřeny v běžné zástavbě, nechtějí plné domy lidí se stejnými problémy. O přidělení bytu rozhodují sociální služby jednotlivých městských částí. Tam o to také klienti žádají. Klienti mohou v bytech zůstat a město vyčlení každý rok nové byty jinde.

Jejich hlavní cílovou skupinou jsou v Housing First lidé dlouhodobě bez domova a psychicky nemocní. Zatím mají v HF 50 osob a každý má svého case managera (sociálního pracovníka), který mu poskytuje podporu dle toho, co klient potřebuje. Podpora má být flexibilní dle aktuální životní situace klienta. Chodí do bytu každý týden nebo se potkávají i jinde. Je důležité, aby podpora byla dobrovolná dle přání a vůle klienta. Nemají žádné tresty. V případě obtíží, stížností apod., dostane klient další šanci (i několikrát) formou jiného bytu. Pokud to ani tak opravdu nejde, poskytování bydlení je ukončeno.

Bylo přímo hovořeno s klientkou HF. Ta si tento systém chválila a sdělila, že s ním má jen ty nejlepší zkušenosti. Díky němu se může po dlouhé době opět cítit v bezpečí.

Radnice Stockholm

Bezdomovectví

Je to pro ně aktuální otázka, dle náměstkyně odpovědné za sociální oblast mají stále co zlepšovat, ale bezdomovectví ve Stockholmu klesá (za posledních 12 let). Předpokládají, že 80 % osob bezpřístřeší bude mít za 4 roky domov. Jako hlavní klíč k řešení tohoto problému je to, aby měl každý kommun své byty. Využívají jak tréninkových, tak zkušebních bytů, ale i metody Housing First aj. Také se snaží pomáhat lidem už když mají obtíže – prevence.

Výzvy do budoucna

Potýkají se s nedostatkem bytů. Rodiny většinou nemají nějaké problémy, ale prostě nemají kde bydlet. Již nyní pro ně vyčlenili dalších 100 bytů. Velkou část tvoří matky samoživitelky nebo oběti domácího násilí. Chtěli by se zaměřit hlavně na děti, protože pokud tak učiní nyní, nebude to problémem do budoucna. Nyní tedy vidí jako důležitý úkol, aby hlavně u rodin, kde mají děti, nedocházelo k vystěhování z bytů.

Sociální ředitelství

Je to státní úřad pod ministerstvem sociálních věcí. Pracují celostátně pro celé Švédsko. Jejich úkolem je zjistit, zda všechny kommuny dodržují práva a zajišťují stejnou úroveň služeb v jednotlivých kummunech. Sledují vývoj, analyzují, dělají směrnice a průzkumy. Švédská práva jsou dle jejich názoru funkční a dobrá, ale ne vždy jasná pro občany, proto je jejich úkolem vypracovávat i návody a vysvětlení legislativy. Kummuny nemohou nutit, mohou pouze podporovat a vysvětlovat. Pro kontrolu existuje jiný úřad – instituce pro péči a zdravotnictví, který hlídá, kontroluje, řeší stížnosti aj., přičemž má k těmto úkolům nástroje.

Průzkum bezdomovectví

Pravidelně sbírají data – kolik lidí nemá domov. V posledním průzkumu z roku 2017 bylo takových osob 33.000. Z toho polovina z nich je bez přístřeší déle než rok a 1/10 více než 10 let. 1/5 uváděla, že jim byla zrušena nájemní smlouva. 7 % bezdomovců je starších 65 let. Každý pátý nepotřeboval jinou podporu, jen bydlení, což tvoří novou cílovou skupinu (dříve hodně drogy aj.).

Handicapovaní

Když občan potřebuje pomoci s bydlením, kontaktuje kommun. Čekací doba na byty pro tyto osoby je cca 2-3 roky. Pokud jednotlivec nemůže posoudit svoji situaci, rozhoduje rodinný příslušník či sociální služba. Mají potíže s pohybem osob, protože dle zákona nesmí osoby omezovat v pohybu (budova nesmí být „zavřená“), ale např. u lidí s demencí, kteří mají klíče a mohou kdykoli odejít, je to velmi náročné pro personál. Od 60. let se zde začaly rušit velké instituce, všichni bydlí v menších jednotkách s personálem. Jejich hlavní cílovou skupinou jsou mentálně postižení.

Senioři

Trendem ve Švédsku je, že lidé nad 65 let (věk odchodu do důchodu) více zůstávají bydlet doma. Mají právo dostat doma podporu. Čekací doba do domova pro seniory se u akutnějších případů pohybuje okolo 55 dnů. Tato doba se však v průběhu posledních let zvyšuje (př. v roce 2013 to bylo 50 dní a v roce 2017 už 56 dní). Situace se řeší. Každé rozhodnutí delší než 3 měsíce musí být reportováno úřadu a dostanou velkou pokutu.

Stockholms Stadsmission – Krizové bydlení

V přirovnání k ČR je to podobné zařízení jako azylový dům. Zde působí jako nezisková organizace. Jejich myšlenkou je pomáhat v akutní nouzi. Organizace se zabývá sociálními aktivitami pro lidi ve složité sociální situaci, poskytuje krizové bydlení a denní centrum. Jejich překážky jsou chybějící síla klientů změnit svoji situaci, chybějící sociální sítě a materiální chudoba.

Kritéria pro ubytování – dostavit se do půlnoci, být osoba nad 20 let bydlící ve Stockholmu. Může být i pod vlivem alkoholu. Klienta mohou odmítnout pouze když je agresivní – ohrožuje okolí. Pokud zde klient nemá pobyt, ubytují ho pouze na 1 noc a poté by měl svoji situaci řešit ve svém bydlišti. Výjimka daná zákonem v zimním období – vždy když je $-7\text{ }^{\circ}\text{C}$ a více, tak přijmou každého.

Z celkového počtu cca 33.000 osob bezpřístřeší je přibližně 5.900 akutních případů a z toho 1.600 přímo ve Stockholmu. Stoupá počet osob bez domova ve vyšším věku a také poměr žen.

Bydlení obecně – nedostatek bytů, nová výstavba je příliš drahá. Stěhující řetězy – někdo opustí svůj byt, ale nejde tam nikdo další, ale třeba člen rodiny či děti. Problematické je také např. to, když starší člověk platí hypotéku za dům/byt a nemá pak možnost jít do menšího, protože je to pro něj příliš drahé.

Process Kedjan

Organizace v překladu znamenající „řetěz“. Pracují s mladými lidmi (13-29 let) ve výkonu trestu. Jsou unikátní, nic podobného zde nebylo a nefungovalo dle jejich představ, tak založili tuto organizaci. Sám zakladatel byl několikrát ve VT a závislý na alkoholu, nyní je již 12 let bez obojího. Jde o ojedinělý program, kdy se lidé s vlastní zkušeností z VT snaží pomoci mladým, kteří se dostali do vězení.

Výjimečné je to také v tom, že na rozdíl od běžného postupu, kdy je s takovými lidmi pracováno většinou až po VT, nebo i při, ale často útržkovitě, nenávazně a různí pracovníci, tak zde je s klientem pracováno přes celý „řetěz“ kontinuálně při celém procesu – zatčení, vazba, soud, vězení i po propuštění.

S klientem pracuje tzv. kouč, který musí splňovat řadu podmínek a jednou z nich je i to, že sám musel mít zkušenost s VT, ale nyní je alespoň 3 roky bez trestů a drog. Kouč se snaží klienta podporovat a pomáhat mu vybírat správná rozhodnutí, po VT snaha se začleněním do běžné společnosti.

Až 80 % lidí se po propuštění z VT dostane zpět do vězení. Oni se snaží pracovat s lidmi tak, aby se to nestalo, aby si po VT již znovu nezvolili kriminální cestu. Pomáhají např. s obnovením pozitivních kontaktů z minulosti, mají různé individuální a skupinové aktivity. Pracují nejen s mládeží, ale i s rodinou.